

Využití Bazální stimulace® v zařízeních sociálních služeb

PhDr. Karolína Friedlová, Praxisbegleiter für Basale Stimulation® in der Pflege;
Jednatelka akreditovanej vzdelávacej spoločnosti INSTITUT Bazální stimulace s. r. o.;
Slezská univerzita v Opavě

Koncept Bazální stimulace® využívá mnoho technik a tréningových programů, jejichž cílem je podpora vnímání, komunikace a hybnosti klientů.

Jedná se o techniky stimulace somatické, taktilně-haptické, vestibulární, vibrační, orální, optické, olfaktorické a auditivní.

Tyto techniky zohľadňujú biografickú anamnézu, individualitu a súčasny mentálny i zdravotný stav klienta. Koncept sa využíva v inten-

zívni péči, v péči o nezrelé novorozence, péči na standardných oddeleniach zdravotníckych zariadení, ale také v zariadeniach sociálnych služieb a v domáci a hospicové péči. Pro ošetrojúci znamená koncept Bazální stimulace® rozšírenie jejich odborných kompetencií. Ošetrojúci na

základe analýzy klientova mentálneho a somatického stavu rozhodne o integraci vhodných technik konceptu do péče. Na základe vývoje stavu klienta a jeho reakcií pak adekvátne mení či pridáva stimulujúci techniky.

V súčasnej dobe je na území Slovenskej republiky niekoľko pracovísk, ktoré denne aplikujú koncept Bazální stimulace® do péče o klienty. V zariadeniach, v ktorých bola proškolená viac než tretina pracovníkov v priámej péči, probíhajú supervízie s cieľom udeliť jim certifikáciu. Seznámime vás s výsledky práce zamestnanců DSS a ZPS v Tvrdošíně, certifikovaného Pracoviště pracujícího s konceptem Bazální stimulace, kteří tento koncept aplikují v priámej péči s výbornými výsledky. ■

Bazálnou stimuláciou z izolácie

Domov sociálnych služieb a Zariadenie pre seniorov (ďalej len DSS a ZpS) Tvrdošín je zariadenie sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja. Svoj domov tu našlo 135 klientov s rôznym stupňom telesného a duševného postihnutia v DSS a 29 klientov v zariadení pre seniorov. Poskytovanie starostlivosti sa riadi zákonom č. 448/2008 o sociálnych službách.

O zdravotný stav klientov - prijímateľov sociálnej služby sa stará 50 zdravotníckych zamestnancov v DSS a 11 v ZpS. Naším cieľom je prispieť k čo najväčšiemu rozvoju klientov s kombinovaným postihom a k zachovaniu ich schopností po stránke duševnej aj fyzickej a tak im zabezpečiť kvalitnejšiu a dôstojnejšiu život. Preto hľadáme stále nové možnosti a postupy. Do našej práce sme sa rozhodli zaradiť prvky konceptu Bazálnej stimulácie (BS).

V dňoch 28. až 30. novembra 2011 absolvovalo 17 sestier nášho zariadenia základný kurz Bazálnej stimulácie. Táto metóda prináša do ošetrovateľskej starostlivosti nové prvky, ktoré klientom poskytujú priestor pre lepšiu orientáciu, uľahčujú ich komunikáciu s okolím a zlepšujú celkový zdravotný stav a rozvoj osobnosti.

Kazuistika

Pre svoju prácu s konceptom BS som si vybrala 31-ročného klienta umiestneného v našom zariadení od roku 1994. Michal pochádza z druhého tehotenstva z dvojčiat a brat je tiež mentálne postihnutý a umiestnený v našom zariadení. Ostatní súrodenci sú zdraví.

1. Klient, u ktorého sa realizuje Bazálna stimulácia.

V minulosti bol Michal zaradený do výchovnej skupiny. Chodil na vychádzky, spieval, sledoval televíziu, bol súčasťou kolektívu, poznal osoby a veci, mal vypestované a osvojené základné hygienické a sebaobslužné činnosti. Od r. 2002 ňo postupne dochádza k zhoršovaniu psychického stavu. Spočiatku sa objavili problémy so spánkom, zvýšená nervozita, hyperaktivita, odmietavý postoj ku všetkému. Bol často negativistický, mal čoraz častejšie sklony k sebaopoškodzovaniu. Izoloval sa, nebol schopný obsediť na jednom mieste, bol nesústredený, na každý podnet reagoval neprimerane. Škriabal si uši a tvár do krvi, útočil na svoje okolie.

Postupne absolvoval liečbu na psychiatrických oddeleniach v Trstenej, Ružomberku

a v Psychiatrickej liečebni Sučany. Poruchy správania pretrvávali, preto bolo odporúčané použitie prostriedkov telesného obmedzenia. Bol izolovaný a fixovaný takmer 24 hodín denne.

Vypracovala som si **autobiografickú anamnézu**, ktorá obsahovala identifikačné údaje, objektívne vyšetrenie, osobnú anamnézu a stanovila som si nasledujúce ciele:

- redukcia nepokoja a napätia klienta;
- poskytnutie pocitu istoty a dôvery;
- navodenie celkového uvoľnenia;
- uvedomenie si vlastnej osoby, vlastného tela;
- snaha o intenzívne a pozitívne vnímanie podnetov z vlastnej osoby a z blízkeho okolia.

Ďalším mojim cieľom bolo pochopiť správanie klienta, vcítiť sa do jeho vnímania a rozpoznať jeho potreby.

Využili sme viaceré prvky BS.

Upokojujúca somatická diametrická stimulácia:

- a) celkový upokojujúci kúpeľ;
- b) upokojujúca masáž nasucho s použitím froté ponožiek a žinietok a s aplikáciou telového mlieka;
- c) polohovanie - poloha „hniezdo“, „múmia“, mikropolohovanie.

Optická stimulácia:

- obrázky, fotografie, ktoré Michal pozná, so zameraním sa na aktivizáciu činnosti mozgu a podporu pamäťovej stopy a stimulácie orientovania sa vo svojom vlastnom tele a vo svojom okolí;
- zrkadlo na vnímanie svojho obrazu.

2. Ukladanie klienta do polohy „hniezdo“

Auditívna stimulácia bola zameraná na zabezpečenie kontaktu s okolím, ponuky pocitu istoty a orientácie, stimulácie spomienok, naučiť sa nové slová s pomocou reči, hudby a spevu.

Cieľom **taktilno-haptickej stimulácie** bolo odbúrať pocity úzkosti, strachu, neistoty a stimulovať pamäťovú stopu. Využila som pri tom prvky ako plyšové hračky, ceruzky na kreslenie po papieri, poznávanie farieb; kocky na skladanie stavebníc stimulujúce rozvoj jemnej motoriky. **Hygienická starostlivosť** napomohla vnímanie tepla, chladu, dotyku, tlaku, umožnila poznávanie svojho tela.

Orálna stimulácia:

- čistenie zubov zubnou kefkou;
- samostatné jedenie (nie kŕmenie) pomáha naučiť sa rozpoznať chute, vychutnať si jedlo.

Iniciálny dotyk smeroval zakaždým na pravé rameno. Klienta som oslovovala Miško.

S aplikáciou BS sme u Michala začali v **decembri 2011**, bezprostredne po absolvovaní kurzu BS. V izbe klienta bol nalepený farebný kvietok v jeho vizuálnej blízkosti. Jednotlivé lupienky obsahovali prvky BS, prostredníctvom ktorých môžu všetci pracovníci aplikovať jednotný prístup ku klientovi.

Ďalším krokom BS u klienta bolo uvoľňovanie rúk z popruhov a spoznávanie vlastného tela. Najskôr sme sa zamerali na hladenie po tvári jeho rukami za asistencie mojich. Spočiatku bol

3. Relax klienta v kombinovanej polohe „múmia“ a „hniezdo“

veľmi odmietavý, postupne však začínal spolupracovať.

Pridávali sme ďalšie prvky z ponuky konceptu BS („polohovanie“, „múmia“, „hniezdo“). V „hniezde“ si sám upravil svoju polohu a vydržal ležať v pokoji cca. 10 minút.

Vo februári 2012 sme pridali celkový upokojujúci kúpeľ, ktorý sme aplikovali tesne pred spaním. Klienta dokázal upokojiť do takej miery, že bol schopný bez problémov zaspáť. Následne bola aplikovaná taktilno-haptickej stimulácia zameraná na rozvoj motoriky – kreslenie ceruzkou, skladanie stavebníc. Pri tejto činnosti však Michal čmáral po papieri, tlačil naň, zlomil ceruzku. Nebol schopný sústrediť sa dlhší čas na jednu činnosť. Dokonca zničil stavebnicu.

V marci sme pridali aktivity na rozvoj pamäťovej stopy – pomenovanie predmetov, osôb, podanie ruky, pohladenie inej osoby, manipuláciu s plyšovou hračkou, prechádzky po oddelení.

V apríli sme zaznamenali určitý úspech: u klienta postupne došlo ku zmenám v sociálnom správaní. Na chvíľu vyjde z izby, podá ruku niektorým klientom, pohladí ich. Počúva relaxačnú hudbu, predlžujú sa intervaly pobytu mimo lôžka bez fixácie. Pokračujeme v aplikácii prvkov BS.

V máji klient dokáže byť bez fixácie horných končatín počas dňa, výbuchy agresivity a seba-deštrukcie sú menej časté. U klienta pozorujeme väčšiu sústredenosť a spoluprácu.

Jún, júl: pokračujeme v aplikácii BS, od somatickej cez taktilnú, haptickej, optickú, orálnu, auditívnu stimuláciu. Pri polohovaní klientovi najväčšmi vyhovuje kombinácia polôh múmie a hniezda. Upokojí sa pri nich a zaspí.

August 2012: u klienta sme prostredníctvom BS dosiahli zlepšenie. Postupne sa začal zapájať do jednotlivých činností. Počas dňa nie je nutné používať prostriedky mechanického obmedzenia. Sám si sadne za stôl, sám sa naje. S pomocou dokáže vykonávať sebaobslužné činnosti. **Navrátil sa mu zdravotný stav spreď 10**

rokov. Došlo k eliminácii autoagresívnych a agresívnych útokov, neútočí na seba ani na svoje okolie. Aj naďalej však odmieta začleniť sa do kolektívu ostatných klientov, sedáva sám v izbe, nemá rád nové veci, nových ľudí, neznáša okolo seba hluk a chaos. Rád čmára po papieri, počúva hudbu, snaží sa spievať, rád sa hladká. Vyjde na oddelenie, pozerá televíziu, nedokáže sa však dlhšie sústrediť na jednu činnosť. Pri zvýšenej pozornosti pracovníkov znervóznie, začína sa prejavovať autoagresívne. Dbáme preto, aby sme klientovi venovali len toľko času, koľko si vyžaduje, nenútime ho nasilu do činností.

Dôležitým prvkom bazálne stimulujúcej práce je schopnosť ľudí, ktorí sa starajú o daného človeka, pochopiť jeho správanie, rozpoznať jeho potreby, vcítiť sa do jeho vnímania a nepovažovať ho za hendikepovaného pre jeho nedostatky a deficity (Friedlová, 2007).

Veľkou výhodou konceptu BS je, že pre jej využitie už existuje široký výber špeciálnych

4. V polohe „múmia“

pomôcok, v prípade potreby však stačí uplatniť bežne dostupné predmety (deky, vankúše, uteráky, plyšové hračky). Koncept BS má široké využitie v rámci bežnej starostlivosti o klienta.

Nie je dôležité čakať zázraky, ale za úspech považovať aj to, keď sa ľuďom, o ktorých sa staráme, vráti úsmev na tvár častejšie než predtým.

Foto: archív autorky

Bc. Jana Prčová

Domov sociálnych služieb a Zariadenie pre seniorov Tvrdošín

Zoznam bibliografických odkazov

- FRIEDLOVÁ, K. *Bazální stimulace pro učitele předmětu ošetrovatelství*, 1. a 2. díl. 1. vyd. Frýdek-Místek : INSTITUT Bazální stimulace, s. r. o., 2005. 100 s. ISBN 80-239-6132-2.
- FRIEDLOVÁ, K. *Bazální stimulace ošetrovateľské – skriptum pro základní kurz Bazální stimulace*. 4. vyd. Frýdek-Místek : INSTITUT Bazální stimulace, s. r. o., 2005. 32 s.